

תוכן העניינים

1.	מבוא	2
2.	מטרת דיני פירוק	2
3.	תהליך פירוק חברה וסוגי הפירוק	4
3.1	סוגי פירוק	4
3.2	תהליך הפירוק	5
3.3	מועד תחילת הפירוק	5
4.	עילות הפירוק	6
5.	מינוי מפרק וכונס נכסים לחברה	7
6.	חלוקת נכסים בפירוק	8
7.	החקיקה השיפוטית בדיני פירוקים	9
8.	זכויותיהם של העובדים בהליכי פירוק	10
9.	סיכום מסקנות	11
10.	רשימה ביבליוגרפית	12

1. מבוא

תהליך פירוק בחברה, נועד לסיים את פעילותה של החברה כאישיות משפטית נפרדת וזאת באמצעות צו פירוק. תהליך פירוק חברה מטופל בפקודת החברות. החקיקה לא הסדירה בצורה יסודית את תחום חדלות הפירעון של חברות וגם בפסיקה הישראלית אין טיפול יסודי בפירוקי חברות מאחר ורוב אירועי הפירוק הסתיימו בפשרות או בהחלטות של שופטים מעטים. עם זאת, לאור המשברים הכלכליים בשנים האחרונות חברות רבות הגיעו למצבים של חדלות פירעון שדרשו מבתי המשפט למתן פסקי דין. פסקי דין אלו עיצבו מחדש את דיני הפירוק בישראל.

תהליך פירוק חברות מטופל כיום בפקודת החברות המנדטורית משנת 1929. פקודת החברות עברה תיקון מהותי בשנת 1983 לאחר שהיה צורך להתאימה למציאות המודרנית. אולם חרף כניסתם של דיני החברות בשנת 2000 שהחליפו את מרבית הסוגיות שנידונו בפקודת החברות, דיני פירוק לא הוכנסו לחוק החברות החדש ולכן קיימים סוגיות בפירוק חברות שלא עודכנו כבר כשמונים שנה. בעבודה זו נציג את ההיבטים השונים העולים בתהליך פירוק של חברה לאור פקודת החברות ופסיקת בתי המשפט בישראל.

2. מטרת דיני פירוק

על פי בר מור¹, דיני הפירוק נועדו לחברות שהפסיקו להתקיים כעסק חי מבחינה כלכלית. לצורך סיום פעילות העסקית, קיים צורך לסלק את חובותיה של החברה מצד בעלי מניותיה, הנושים והעובדים. תכליתה של פירוק החברה הוא על מנת להשתמש בנכסיה לצורך תשלום חובותיה לבעלי העניין. הסוגיה הבעייתית בהסדרת חובותיה של החברה נובעת ממערכת היחסים המורכבת בין החברה לבעלי העניין כאשר ישנם בעלי עניין שהסדירו את מעמדם בחברה באמצעות חוזים מוגנים המשעבדים את נכסי החברה וישנם בעלי עניין שהסדירו את מעמדם באמצעות חוזים שאינם מוגנים ויש את עובדי החברה.

מטרה ראשונה של דיני הפירוק בהתאם לחוקר ג'קסון² היא הגישה החברתית ומטרתה לזהות ולהגדיר את התחייבויותיה של החברה וליצור כללי חלוקה נאותים של נכסי החברה לצורך כיסוי חובותיה בהתאם להתקשרות החוזית של בעלי העניין בחברה. מאחר ונכסי החברה אינם מספיקים לצורך כיסוי חובותיה, קיים צורך באמצעות דיני הפירוק לקבוע כללים לגבי הקדמת חלוקת נכסי החברה לבעלי העניין השונים וכן לקבוע את כללי הוויתור בגין התחייבויותיה של החברה. למרות שגישה זו מוגדרת חברתית, בדרך כלל הקדימות תהיה על פי חלוקת משאבי החברה לבעלי עניין שהינם מוגנים מבחינה חוזית מאחר והם יוצרים יעילות מרבית לחברה.

מטרה שנייה של דיני הפירוק היא גישה כלכלית הרואה את תהליך הפירוק לצורך ביצוע גביית חובות עבור החברה לצורך הגדלת עוגת נכסיה של החברה לצורך כיסוי מקסימאלי של התחייבויותיה. הגדלת נכסי החברה יכולה להתבצע גם באמצעות מכירת נכסי החברה ע"י המפרק או מכירת כל החברה למשקיע.

על פי קמחי³, הבדל בין המטרה הראשונה והשנייה היא שבמטרה הראשונה, החברתית, קיימת הסתכלות רחבת היקף ולכן נבחנת גם טובת הציבור כולו ולא טובת הנושים בלבד. לעומת זאת, במטרה השנייה, הכלכלית, המטרה היא צרה לבחון את אופן סילוק התחייבויותיה של החברה לנושים. אומנם, גם במטרה השנייה הצרה קיימת הסתכלות רחבת היקף מכיוון שהבטחת זכויות הנושים מקטינה את עלות האשראי בגין הלוואות הניתנות

¹הדרה בר מור. דיני תאגידים כרך ד'. (2009)

² עומר קמחי "דיני חדלות פירעון – מגישה חברתית לגישה כלכלית" עיוני משפט לו' (2013)

³ עומר קמחי "דיני חדלות פירעון – מגישה חברתית לגישה כלכלית" עיוני משפט לו' (2013)

לחברות מאחר והחברות גם במצב של חדלות פירעון יסלקו את התחייבויותיהם. בנוסף, סילוק התחייבויות לנושים גם עשויה לעודד פתיחת עסקים וליצור מקומות עבודה חדשים.

מטרה שלישית ע"פ חביב סגל⁴ הינה לשלב בין הגישה הכלכלית והחברתית ולקבוע שמצד אחד דיני פירוק נועדו להחיל תהליך של פירוק על חברה שאינה מסוגלת להתייעל בכוחות עצמה ולכן בית המשפט נכנס לנעלי בעלי החברה לצורך ייעול החברה מבחינה כלכלית ומצד שני דיני פירוק אמורים לבחון את היעילות שבהתחייבויות החברה ללא קשר לסוג הנושה כדי ליצור כללי העדפה לשחרור נכסי החברה לצורך השבת החברה לפעילות עסקית רגילה. מטרה זו עומדת בסתירה למטרה השנייה שהוזכרה בדיני פירוק. מטרת דיני פירוק במטרה השנייה באה לטפל בהקדמת נושי החברה בעלי הסכמים המגנים על זכויותיהם מאחר והחברה בחותמה על חוזים אלו הביעה את רצונה להעדיף נושים אלו מאשר נושים ללא הגנה חוזית ולכן דיני הפירוק מכבדים את רצונה של החברה העומדת בפני פירוק. העדפה זו מניחה כי רצון החברה בחותמה על הסכמים המגנים על הנושים יוצרים התקשרויות יעילות המקדמים את התועלת של כל הצדדים ולכן על בית המשפט לכבד את ההתקשרויות האלו. המטרה השלישית סותרת את הגישה לעיל וגורסת כי לא תמיד הסכמים אלו יוצרים יעילות אצל החברה לצורך כיבודם בזמן הפירוק ולכן על בית המשפט לבחון את יעילותם של ההסכמים המוגנים לצורך שיקול דעת בהעדפתם בחלוקת נכסי החברה.

מטרה רביעית של דיני הפירוק הינה לנתק את הקשר בין בעלי המניות של החברה לבין החברה וזאת בדרך של החזרת ההשקעה והתשואה של בעלי המניות. מהלך זה נועד להגן על הנושים ולשמור על זכויותיהם באמצעות מינוי מפרק מטעם הנושים לצורך פירוק החברה. מטרה זו מוזכרת גם על ידי השופטת אלשיך בפסק דין⁵ בו היא כותבת "תחת עקרונות חופש החוזים והדיספוזיטיביות, באים עקרונות קוגנטיים, אשר תפקידם להקפיד על הגנת ציבור הנושים". המטרה הרביעית של דיני הפירוק יכולה להתבצע גם באמצעות תהליך של פירוק מרצון בו בעלי המניות בוחרים לפרק את החברה על מנת לממש את תשואת השקעתם בחברה. פירוק מרצון עדיין מצריך את בית המשפט להתנהג בחברה בדיני הפירוק הרגילים. כלומר, איסוף נכסי החברה, גביית החובות וחלוקתם. הסיבה לכך היא מפני שגם שמדובר בפירוק מרצון עדיין מטרתם של בעלי המניות השתנתה, בחברה פעילה מטרת בעלי המניות לפעול יחד לצורך הצלחת החברה אולם בחברה בפירוק מטרתם של בעלי המניות לקבל נתח גדול יותר מנכסי החברה לחלוקה.

⁴ אירית חביב סגל "המטרות של דיני הפירוק והשיקום: שחרור נכסי החברה מהתחייבויות לא יעילות". משפט ועסקים ב' (2005)

⁵ רובננקו שמואל אחזקות בע"מ נ' בוני הבירה בניה והשקעות בע"מ